

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ: ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΤΖΟΥΛΑΚΗΣ Γ5

Τοπικά ήθη και έθιμα

- ▶ Όπως και σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας, έτσι και στην Κρήτη, επικρατούν τοπικά ήθη και έθιμα. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, διαφέρουν από χωριό σε χωριό. Όλα αυτά τα ήθη και έθιμα αποτελούν ένα αρμονικό πάζλ που δίνει έναν ξεχωριστό χαρακτήρα στο νησί.
- ▶ Στην Κρήτη γίνονται χιλιάδες πανηγύρια. Ιδιαίτερα, οι θρησκευτικές γιορτές είναι ένα ξεχωριστό κομμάτι για τον κόσμο του νησιού και γιορτάζονται με επισημότητα.
- ▶ Τα πάντα μπορούν να αποτελέσουν μια γιορτή, από τον Γάμο και την Βάφτιση μέχρι την παρασκευή τσικουδιάς, τον τρύγο και το κούρεμα των προβάτων. Όλα γίνονται ξεχωριστά και γιορτάζονται ανάλογα με την εποχή και την περίσταση.

Ο κρητικός γάμος: μία διαχρονική παράδοση

- ▶ Ο Κρητικός γάμος αποτελεί μια ιερή παράδοση που έχει μείνει ανεξίτηλη στο πέρασμα των αιώνων στο νησί. Δικαίως θεωρείται, όπως και η βάφτιση, η σπουδαιότερη τελετή! Για τον Κρητικό γάμο και την κρητική βάφτιση γίνονται πάρα πολλές προετοιμασίες, που μπορεί να χρειαστούν έως και μήνες.
- ▶ Συνήθως οι γάμοι προγραμματίζονται από το καλοκαίρι έως το φθινόπωρο, λόγω της ανθηρότητας της εποχής και για τον λόγο ότι υπάρχει χρόνος και διάθεση για τις προετοιμασίες.
- ▶ Τα δίσεκτα έτη και τον Μάιο δεν γίνονται γάμοι. Επίσης, την ίδια μέρα, στην ίδια εκκλησία δεν πρέπει να γίνονται δύο γάμοι, όπως και στο ίδιο σπίτι δυο γάμοι τον ίδιο χρόνο. Έτσι πιστεύουν και το έχουν κακό παρατήρημα στην Κρήτη. Θεωρείται δηλαδή γρουσουζιά για τον έναν από τους δύο, που, σύμφωνα με την παράδοση, δεν θα στεριώσει!

Παραμονές του γάμου

- ▶ Μέχρι την ημέρα του μυστηρίου οι συγγενείς και φίλοι στέλνουν δώρα, τα λεγόμενα «κανίσκια» που είναι ένα καλάθι με λάδι, τυρί, κρασί και πατάτες.
- ▶ Στο σπίτι της νύφης μαζεύονται οι κοπελιές την Παρασκευή και καταστένουν (δηλαδή ετοιμάζουν όπως λέγεται στην Κρητική διάλεκτο) τα προικιά ή προικιά της και λένε μαντινάδες για κάθε είδος χωριστά. Λένε:
 - ▶ **Ένα ανέφαλο περνά κι έχει νερό και στούπα και ας είναι καλορίζικη τση νύφης μας η προύκα.**
- ▶

Τα προουκιά

- ▶ Την παραμονή του γάμου όλοι βοηθούν τους «προικαδόρους» στη μεταφορά των προικιών της νύφης στο σπίτι του γαμπρού. Τα προουκιά τα φορτώνουν πάνω σε στολισμένα άλογα που ακολουθούνται από την πομπή συγγενών και φίλων, ενώ ακούγονται τραγούδια με συνοδεία λύρας και λαούτου και κρητικές μαντινάδες.
- ▶ Οι καλεσμένοι του γαμπρού παίρνουν ο καθένας ένα προουκί. Όλοι μαζί φτάνουν στο σπίτι του γαμπρού και οι ανύπαντρες κοπέλες στρώνουν το νυφικό κρεβάτι, αφού ρίχνουν πάνω ρύζι και χρήματα. Βάζουν ακόμη να ξαπλώσει πάνω ένα αγόρι για ν'αποκτήσει το ανδρόγυνο αγόρια. Κατά το στόλισμα λέγονται μαντινάδες.
- ▶ Το βράδυ μαζεύονται οι συγγενείς της νύφης για να την αποχαιρετήσουν λέγοντας:
 - ▶ **Σήκω κι αποχαιρέτησε την εδικολογιά σου
δώσε τα κλειδιά τση μάνα σου
και άμε να βρεις δικά σου.**

Την ημέρα του γάμου

- ▶ Το απόγευμα της Κυριακής οι νέοι στολίζουν τον γαμπρό και τα κορίτσια τη νύφη και όταν όλα ήταν έτοιμα, ξεκινούν για τη στεφάνωση. Πρώτος πηγαίνει ο γαμπρός, που τον συνοδεύουν δυο νεαροί, ενώ στην πομπή μπροστά πηγαίνουν ο λυράρης και ο λαουτιέρης. Οι άντρες φορούν λευκό σαρίκι στο κεφάλι ή τον λαιμό ως ένδειξη χαράς!
- ▶ Όταν φτάσουν στο σπίτι της νύφης οι καλεσμένοι του γαμπρού λένε:
- ▶ **Ανοίξτε την πόρτα σας να δείτε το γαμπρό μας, τέτοιο σγουρό βασιλικό δεν έχει το χωριό μας.**
- ▶ Οι συγγενείς της νύφης απαντούν:
- ▶ **Σιγά σιγά μη βιάζεστε κι η πόρτα μας θ'ανοίξει, γιατί έχει αδέρφια και δικούς να τσ' αποχαιρετήσει.**
- ▶ Μετά μπαίνει ο γαμπρός μέσα στο σπίτι, χαιρετά και φιλά τους γονείς της, παίρνει την ευχή τους, προσφέρει λουλούδια και φιλεί τη νύφη. Την ίδια στιγμή ακούονται οι μπαλωθιές της χαράς.
- ▶

Στην εκκλησία

- ▶ Όλοι μαζί ξεκινούν για την εκκλησία και πριν μπουν μέσα ο λυράρης τραγουδεί:
- ▶ **Άνοιξε πόρτα τσ' εκκλησάς, πόρτα του παραδείσου να κατεβούν οι άγγελοι τη νύφη να βλοήσουν.**
 - ▶ Μετά την τελετή του γάμου χορεύουν έξω στον περίβολο της εκκλησίας το χορό της νύφης και όταν τελειώσει ο χορός ο τελευταίος παίρνει το γουρλίδικο μαντίλι της.
 - ▶ Στη συνέχεια ξεκινούν όλοι για το σπίτι του γαμπρού. Απ' όπου περνούν τους πετούν ρύζι και άνθη.
 - ▶ Όταν φτάσουν εκεί λένε:
- ▶ **Πρόβαλε μάνα του γαμπρού και πεθερά τση νύφης να δεις τον όμορφό σου γιο μια κόρη σου τη φέρνει.**

Στο σπίτι του γαμπρού

- ▶ Όταν το ζευγάρι φτάσει έξω από το σπίτι του γαμπρού, χαράζει σταυρό στη πόρτα. Στο σπίτι μπαίνει πρώτα η νύφη και μετά ο γαμπρός και συγχρόνως λέγονται μαντινάδες.
- ▶ Η μητέρα του γαμπρού ταΐζει τη νύφη μελοκάρυδο για να είναι η ζωή τους γλυκιά.
- ▶ Η νύφη χύνει μέλι στην είσοδο και σπάει ένα ρόδι, για να γίνει ο γάμος γλυκός σαν το μέλι και καρπερός σαν το ρόδι.
- ▶ Το γλέντι ξεκινά με τραγούδια που λέει πρώτο το ζευγάρι και συνεχίζεται με χορό και φαγοπότι που φτάνουν μέχρι το πρωί. Οι καλεσμένοι είναι πάρα πολλοί και οι κουμπάροι επίσης!

Το τραπέζι του γάμου

- ▶ Μετά από την τελετή ακολουθεί το τραπέζι του γάμου. Όλα τα τραπέζια είναι στολισμένα με το γαμοκούλουρο, τα ξεροτήγανα, το πιλάφι (γαμοπίλαφο) και το βραστό - το «οφτό». Το γλέντι κρατεί μέχρι και μία εβδομάδα. Πάντα με άφθονο χορό και τσικουδιά και κρασί για τα κεράσματα και τις ευχές.
- ▶ Γαμοκούλουρο: Περίτεχνα φτιαγμένο και στολισμένο επτάζυμο ψωμί που ζύμωναν ειδικά για τον γάμο. Σε κάποια μέρη της Κρήτης συναντάται κεντημένο με σύμβολα ευγονίας, όπως το σταφύλι, το ρόδι ή το κουκουνάρι, ενώ σε άλλα μέρη το βρίσκουμε με τα αρχικά των ονομάτων του ζεύγους. Παραδοσιακά, ζυμώνεται από τη μέλλουσα νύφη και δίνεται ως δώρο στους κουμπάρους. Σήμερα, κοσμεί το γαμήλιο τραπέζι και έχει τον ρόλο του... ορεκτικού!
- ▶ Ξεροτήγανα: Προσφέρονται σε όσους συμμετέχουν στις γαμήλιες προετοιμασίες. Πρόκειται για χειροποίητο φύλλο από γλυκιά ζύμη, που τυλίγεται σε ρολό (συνήθως), και τηγανίζεται ώσπου να γίνει λαχταριστά τραγανή. Σερβίρεται με επικάλυψη μελιού και τριμμένου καρυδιού.
- ▶ Γαμοπίλαφο: Παραδοσιακά, το κυρίως πιάτο κάθε γάμου. Πρόκειται για σιγοβρασμένο κρέας, στον ζωμό του οποίου βράζει το ρύζι. Το πιλάφι δεν είναι καθόλου τυχαία επιλογή, καθώς συμβολίζει το «ρίζωμα» και τη γονιμότητα των νιόπαντρων.

Οι μπαλωθιές και οι μαντινάδες

- ▶ Οι μπαλωθιές είναι συνυφασμένες με την κρητική «ταυτότητα», συνδέονται με την τιμή και την αξιοπρέπεια, είναι οι θεμέλιες αξίες της κρητικής κουλτούρας και παράδοσης. Αρχικά οι «πυροβολισμοί» στο κενό σήμαιναν πόλεμο. Αργότερα συνδέθηκαν με τη φύση του Κρητικού και συνοδεύουν από τότε κάθε μεγάλη χαρά και λύπη του! Έθιμο που αγαπάμε να μισούμε...
- ▶ Η μαντινάδα είναι ο ξεχωριστός τρόπος με τον οποίο οι νέοι, οι γέροι και τα παιδιά της Κρήτης έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν κάθε στιγμή τη πληθώρα και τη διαφορετικότητα των συναισθημάτων τους, τον πόνο, τη χαρά, την προσμονή, τη λαχτάρα, τον έρωτα, τον θυμό, την εκδίκηση, τη νοσταλγία.
- ▶ Η μαντινάδα κανονικά είναι δίστιχη ρίμα και ένα είδος ποιήματος που δημιουργήθηκε στην Κρήτη την εποχή της ενετοκρατίας (1204 – 1669). Η λέξη μαντινάδα είναι κρητική, όμως παράγεται από το ιταλικό ρήμα mando/mandare: αποστέλλω (σε συμφυρμό με το συγγενικό ελληνικό μαντεύω). Στέλνει ένα μαντάτο - το μήνυμα στα κρητικά- ή απόκριση ή είδηση.

Η 44^Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΙΣΣΑΜΟ, ‘ΓΡΑΜΒΟΥΣΙΑ 2018’

Η 44^Η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΙΣΣΑΜΟ, 'ΓΡΑΜΒΟΥΣΙΑ 2018'

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ

- ▶ (6) 43η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΙΣΑΜΟΣ REPRESENTATION OF CRETAN WEDDING KISSAMOS - YouTube

ΠΗΓΕΣ

- ▶ [Κρητικός γάμος - Βικιπαίδεια \(wikipedia.org\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Cretan_wedding)
- ▶ <https://www.yes-i-do.gr/wedding-questions/kritikos-gamos-10-ethima-pou-sigoura-den-gnorizate/>
- ▶ [Έθνη και Έθιμα – Crete Guide \(creteinside.com\)](http://creteinside.com)
- ▶ [Σήμερα η 44η αναπαράσταση κρητικού γάμου στην Κίσαμο – Flashnews.gr](http://flashnews.gr)
- ▶ [ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ - Car Hire Crete - Heraklion Airport since 1973 - Chania Rent a Car Prices for 2023 \(athenscars.gr\)](http://athenscars.gr)
- ▶ [\(6\) 43η ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΙΣΑΜΟΣ REPRESENTATION OF CRETAN WEDDING KISSAMOS – YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=638111111111)
- ▶ [μαντινάδες - Αναζήτηση \(bing.com\)](http://bing.com)
- ▶ [ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΣ ΕΝΩΣΙΣ | ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ \(pancretan-association.gr\)](http://pancretan-association.gr)